

KAROLINA PALUSZEK

<https://orcid.org/0000-0002-4803-6171>

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie, Katedra Prawa Ustrojowego i Porównawczego

Dostępność wydarzeń naukowych organizowanych przez polskie uczelnie w perspektywie udziału osób niepełnosprawnych oraz innych osób ze szczególnymi potrzebami

Accessibility of scientific events organised in Poland from the perspective of participation of persons with disabilities and other persons with special needs

ABSTRAKT: Dostępność uczelni w Polsce wzrasta w ostatnich latach. Liczne projekty w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej oraz komunikacyjno-informacyjnej są realizowane w wielu ośrodkach akademickich. Niemniej, z reguły dotyczą one zapewnienia dostępności odbiorcom kształcenia (a więc studentom, słuchaczom studiów podyplomowych, doktorantom), natomiast potrzeby nauczycieli akademickich oraz badaczy są w nich marginalizowane bądź pomijane.

Uczestnictwo w wydarzeniach naukowych stanowi jedną z podstawowych aktywności podejmowanych w ramach działalności naukowej. Czynny udział podejmowany już przez studentów, ale przede wszystkim przez pracowników naukowych, daje możliwość konfrontacji poglądów z innymi osobami, wymiany doświadczeń oraz dyskusji o pomysłach, a tym samym umożliwia rozwój nauki.

W niniejszym artykule omówiono wyzwania związane z uczestnictwem w wydarzeniach naukowych osób ze szczególnymi potrzebami. Autorka analizuje prawne aspekty zagadnienia oraz przedstawia wyniki przeprowadzonego badania dostępności wydarzeń organizowanych przez polskie uczelnie. W pracy zawarto ponadto praktyczne wskazówki dla ich organizatorów, zainteresowanych spełnieniem wymagań dostępności.

SŁOWA KLUCZOWE: dostępność wydarzeń naukowych, dostępność uczelni, osoby niepełnosprawne w uczelni wyższej, osoby z niepełnosprawnościami w uczelni wyższej

ABSTRACT: The accessibility of higher education entities in Poland has been growing. Multiple projects concerning its architectural, digital and communicative dimensions of accessibility are being

conducted at public and private universities. Nevertheless, they almost always focus on ensuring the accessibility for recipients of educational services (graduate and postgraduate students), whereas the needs of university teachers and researchers are marginalised or ignored.

Participation in scientific events is one of the basic activities undertaken as part of scientific activity. Active participation already undertaken by students, but above all by researchers, gives the participants the unique opportunity to confront views with other people, exchange experiences and discuss ideas and therefore enables the development of science as such.

This article presents challenges concerning the participation of persons with special needs (f. e. persons with disabilities) in scientific events. The analysis of relevant legal regulations as well as the results of research on accessibility of conferences organized by Polish universities have been presented. This work also contains practical tips for organisers of scientific events, who are interested in meeting the accessibility conditions.

KEYWORDS: accessibility of scientific events, accessibility of universities, disabled persons at universities, persons with disabilities at universities

1. Wprowadzenie

Kwestie pojęciowe i cel pracy

W ostatnich latach podejmuje się w Polsce wiele działań na rzecz zwiększenia dostępności, także w szkolnictwie wyższym i nauce. Z różnych źródeł finansowane są projekty mające na celu likwidację barier w wymiarze architektonicznym, komunikacyjno-architektonicznym oraz cyfrowym. W uczelniach działają jednostki wyspecjalizowane w świadczeniu usług na rzecz osób niepełnosprawnych, a także szerzej – usług na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami. Wzrost dostępności uczelni bardzo cieszy, a sukcesy w tej materii zyskują zasłużony rozgłos¹. Niemniej, zarówno finansowane projekty, jak i wspomniane jednostki uczelniane, jakkolwiek bardzo potrzebne, koncentrują się na zaspokajaniu potrzeb osób studiujących (a więc studentów, doktorantów, słuchaczy studiów podyplomowych), marginalizując albo zupełnie pomijając potrzeby osób świadczących usługi dydaktyczne oraz prowadzących działalność naukową².

---

¹ *Raport końcowy z ewaluacji: Ocena realizacji i pierwszych efektów konkursów PO WER. Działania 3.5 „Uczelnia dostępna” oraz „Centrum wiedzy o dostępności”*, plik dostępny do pobrania na stronie: <https://www.gov.pl/web/ncbr/wzrasta-dostepnosc-uczelni> [dostęp: 31.05.2023]; relacje publikowane w Internecie, przykładowo: *Dostępność Plus – polskie uczelnie coraz bardziej dostępne*, 21.10.2022, <https://naukawpolsce.pl/aktualnosc/news%2C94119%2Cdostepnosc-plus-polskie-uczelnie-coraz-bar-dziej-dostepne.html> [dostęp: 31.05.2023].

² Przykładowo, w publikacji pt. *Dobre praktyki w zakresie zwiększania dostępności uczelni dla osób o specjalnych potrzebach. Wyniki ewaluacji pt. Ocena realizacji i pierwszych efektów konkursów PO WER Działania 3.5 „Uczelnia dostępna” oraz „Centrum wiedzy o dostępności”* (dostępnej do pobrania na stronie: <https://www.gov.pl/web/ncbr/wzrasta-dostepnosc-uczelni> [dostęp: 31.05.2023]) termin

W niniejszej pracy przeanalizowane zostaną wyzwania w zakresie jednego z podstawowych działań podejmowanych w ramach szeroko pojętej działalności naukowej – a więc uczestnictwa osób ze szczególnymi potrzebami w wydarzeniach naukowych. Sformułowanie „wydarzenia naukowe” jest tutaj rozumiane możliwie szeroko, tak, aby obejmowało wszelkie spotkania i wydarzenia o charakterze naukowym organizowane w uczelniach, a więc konferencje, wykłady, seminaria, sympozja, warsztaty, dyskusje, debaty czy prelekcje.

Chociaż zakres nazwy „osoba niepełnosprawna” ma w zasadzie charakter podrzędny wobec zakresu nazwy „osoba ze szczególnymi potrzebami”, autorka świadomie zdecydowała o określeniu kręgu podmiotowego adresatów analizowanych rozwiązań dostępnościowych w zaproponowany w tytule artykułu sposób. Przede wszystkim, kategoria „osoby ze szczególnymi potrzebami” nie ma jeszcze ugruntowanej pozycji w polskim języku prawnym (została wprowadzona przez ustawy z 2019 r. i nawet wśród prawników jej znaczenie nie jest jeszcze powszechnie znane). Natomiast kategoria „osoby niepełnosprawne” jest rozpowszechniona w polskim prawodawstwie (także w przepisach regulujących status tych osób na uczelniach), które na dzień przygotowania niniejszej pracy bardzo sporadycznie posługuje się określeniem „osoby z niepełnosprawnościami”³, forsowanym przez niektóre środowiska jako bardziej poprawne⁴. Analiza celowości i potrzeby ewentualnego zastąpienia terminu „osoba niepełnosprawna” terminem „osoba z niepełnosprawnością” w treści przepisów prawa przekracza ramy niniejszego opracowania. W celu zachowania jasności i zgodności z treścią obowiązujących regulacji, które zostały omówione w niniejszym artykule, autorka konsekwentnie używa terminu „osoba

---

„pracownik” pojawia się jedynie w kontekście osoby udzielającej wsparcia czy podlegającej szkoleniom, a dodatkowo – jednokrotnie pojawia się sformułowanie „studenci i kadra naukowo-dydaktyczna ze szczególnymi potrzebami z niepełnosprawnością” w kontekście udziału takich osób w diagnozie potrzeb. Brakuje jakiegokolwiek odniesienia do systemu wsparcia pracowników ze szczególnymi potrzebami czy działań na ich rzecz.

³ Termin „osoba z niepełnosprawnością” rzadko pojawia się w tekstach prawnych. Został on użyty m.in. w ustawie o radiofonii i telewizji (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1722.) oraz w dokumentach strategicznych (m.in. w rządowej Strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami), nie zastosowano go jednak w ustawach podstawowych z perspektywy statusu prawnego tych osób w Polsce ani nawet w tłumaczeniu międzynarodowej konwencji. Odnotować jednak należy, że w oryginalnej, angielskiej wersji użyto określenia „*person(s) with disabilities*”, dlatego w angielskim tytule artykułu zastosowano wskazany termin.

⁴ Por. D. Galasiński, *Osoby niepełnosprawne czy z niepełnosprawnościami?*, „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania” 2013, nr 4 (9), s. 3–6, https://www.pfron.org.pl/fileadmin/files/0/477_01-Dariusz_Galasincki.pdf [dostęp: 27.09.2023]; odmienne stanowisko prezentuje R. Kuczyński: *Język kaleki, czyli jak mówić o niepełnosprawności*, w: *Projektowanie uniwersalne w przestrzeni uniwersyteckiej – idee, możliwości, dobre praktyki*, red. M.M. Perkowska, T. Bajkowski, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2022, s. 326–337.

niepełnosprawna”. Warto w tym miejscu nadmienić, że osoby niepełnosprawne stanowią bardzo liczną, jeśli nie najliczniejszą grupę spośród osób ze szczególnymi potrzebami. Z uwagi na powszechność stosowania terminu „osoba niepełnosprawna” w języku prawnym, a także w celu ułatwienia zainteresowanym odnalezienia niniejszego opracowania badaczka zdecydowała się na użycie określenia „osoby niepełnosprawne i inne osoby ze szczególnymi potrzebami” w tytule pracy.

Autorka kolejno omawia prawne i faktyczne aspekty dostępności wydarzeń naukowych w Polsce. Analiza międzynarodowych i krajowych przepisów prawa ma na celu określenie prawnych podstaw umożliwienia osobom niepełnosprawnym oraz innym osobom ze szczególnymi potrzebami uczestnictwa w wydarzeniach naukowych (zarówno w charakterze biernych słuchaczy, jak i czynnych prelegentów, uczestników debat czy dyskusji) na równi z innymi osobami. W drugiej części pracy przedstawiono natomiast wyniki przeprowadzonego przez autorkę badania dostępności wydarzeń naukowych oraz zbiorów osobistych doświadczeń i obserwacji poczynionych przez nią w tym obszarze podczas uczestnictwa w wydarzeniach naukowych. Konfrontacja legislacyjnego wzorca i zaobserwowanych praktyk pozwoli ocenić, czy i na ile kwestie dostępności są powszechnie uwzględniane podczas wydarzeń naukowych organizowanych w Polsce, oraz wskazać obszary wymagające poprawy – w celu pełnej realizacji prawa osób ze szczególnymi potrzebami do uczestnictwa w wydarzeniach naukowych.

2. Prawne aspekty zagadnienia

Prawa osób niepełnosprawnych do uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym są zagwarantowane zarówno na poziomie konstytucji poszczególnych państw⁵, jak i prawa międzynarodowego⁶.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych⁷ (dalej: Konwencja) nie zawiera bezpośrednich uregulowań w przedmiocie działalności naukowej osób niepełnosprawnych. W odróżnieniu od nauki jako procesu zdobywania wiedzy, synonimu „edukacji”, której poświęcono odrębny artykuł (art. 24), nauka jako działalność

---

⁵ W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej to przede wszystkim zasada sprawiedliwości społecznej (art. 2) oraz równości (art. 32).

⁶ Przede wszystkim Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., ratyfikowana przez Polskę w 2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 1169 z późn. zm.), a w Unii Europejskiej także Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (Dz.U. UE. L. z 2019 r., nr 151, s. 70).

⁷ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r., ratyfikowana przez Polskę w 2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 1169 z późn. zm.).

badawcza (dosłownie: „badania”, a w angielskiej wersji językowej: „*research*”) pojawia się w Konwencji jedynie w wąskim kontekście badań w zakresie dostępności oraz współpracy międzynarodowej w zakresie realizacji postanowień Konwencji (art. 4 oraz art. 32)⁸. W osobnym przepisie zagwarantowano także konieczność uzyskiwania zgody wszystkich osób zaangażowanych w eksperymenty naukowe (art. 15).

Oczywiście, działalność naukowa jest związana z edukacją (która nie jest ograniczona czasowo – Konwencja we wspomnianym art. 24 posługuje się wyrażeniem „uczenie się przez całe życie”), a wydarzenia naukowe mają niewątpliwie istotne walory edukacyjne, ale w niniejszej pracy analizujemy nie tylko aspekt zdobywania czy przekazywania wiedzy podczas wydarzeń naukowych, ale, przede wszystkim, wydarzenia naukowe jako jeden z elementów prowadzenia działalności naukowej, możliwość przedstawienia, konfrontacji i dyskusji poglądów oraz wyników prowadzonych badań, we wszystkich dziedzinach nauki. Tak rozumiana działalność naukowa nie została uregulowana w odrębnym artykule Konwencji.

W świetle powyższego, źródeł prawa osób niepełnosprawnych do podejmowania działań naukowych, w tym – uczestnictwa w wydarzeniach naukowych, poszukiwać należy w ogólnych przepisach Konwencji. Zgodnie z treścią art. 9 (dostępność) celem działań państw – sygnatariuszy Konwencji – w obszarze dostępności ma być „umożliwienie osobom niepełnosprawnym niezależnego życia i uczestnictwa we wszystkich sferach życia” – zatem także prowadzenia działalności naukowej. Bogata treść art. 9 odnosi wymagania dostępności m.in. do dostępu do informacji, technologii, powszechnych usług. W treści Konwencji zawarto ponadto prawo do pracy i swobodnego jej wyboru (art. 27), jak również wolność wypowiedzania się i wyrażania opinii (art. 21). Wszystkie te prawa mogą w pewnym zakresie być realizowane poprzez prowadzenie działalności naukowej (przykładowo – czynny udział w wydarzeniach naukowych jako działalność zawodowa, praca oraz możliwość wyrażania opinii, a także udział bierny jako realizacja prawa do dostępu do informacji czy ogólnodostępnych usług).

Choć problem wdrożenia Konwencji do prawa polskiego pozostaje aktualny (pomimo upływu 11 lat od jej podpisania przez Polskę), to w krajowych przepisach można znaleźć regulacje odzwierciedlające jej treść (przykładowo, omówione dalej sformułowanie zadania uczelni w zakresie dostępności). Należy stwierdzić, że krajowe rozwiązania w obszarze dostępności, również w obszarze omawianym w niniejszej pracy, korespondują ze standardem ustanowionym w Konwencji. Niemniej, szczegółowa analiza zagadnień związanych z charakterem prawnym przepisów

---

⁸ Również w komentarzu do art. 9 Konwencji (General comment no. 2, Article 9, Accessibility, 2014), który to przepis został omówiony w dalszej części pracy, nie znalazło się odniesienie do działalności naukowej *per se*. Określenie „*scientific activities*” zostało użyte jedynie sprawozdawczo, w odniesieniu do innego dokumentu z zakresu dostępności.

Konwencji, problematyką wdrożenia jej postanowień w Polsce oraz wpływem na podejmowanie i prowadzenie działalności naukowej wymaga dogłębnego badania i osobnego omówienia nie tylko z wąskiej perspektywy udziału osób niepełnosprawnych w wydarzeniach naukowych – przekracza więc ramy niniejszego opracowania.

Podstawowymi krajowymi aktami prawnymi w całości poświęconymi dostępności są ustawy uchwalone w 2019 r.: o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami⁹ oraz o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych¹⁰. W ich treści po raz pierwszy w rodzimym prawodawstwie zdefiniowano dostępność, wprowadzono jej trzy rodzaje (dostępność architektoniczna, komunikacyjno-informacyjna oraz cyfrowa)¹¹. W literaturze akcentuje się zawężający charakter definicji ustawowych, spotęgowany dodatkowo przez ograniczenie przyjętych rozwiązań do minimalnych wymagań w obszarze dostępności, zawartych w art. 6 ustawy o dostępności¹². Podstawowa dla nauki i szkolnictwa wyższego ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce także odnosi się do dostępności (choć w wąskim zakresie podmiotowym). W jej treści sformułowano następujące zadanie uczelni: „stwarzanie osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w rekrutacji na studia, kształceniu i prowadzeniu działalności naukowej”¹³.

Warto zwrócić uwagę na zasadnicze rozbieżności w zakresie podmiotowym przywołanych ustaw: o ile ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce czyni jedynie osoby niepełnosprawne adresatami działań uczelni na rzecz dostępności, o tyle przyjęta później ustawa o zapewnianiu dostępności znacznie szerzej definiuje beneficjentów zawartych w niej uprawnień – wprowadza się kategorię „osoby ze szczególnymi potrzebami”, która obejmuje nie tylko osoby posiadające formalne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (albo równoważne), ale także takie osoby, których potrzeby nie mają charakteru trwałego, przykładowo, gdy są związane z kontuzją czy wypełnianiem określonych ról społecznych (np. z rodzicielstwem), czy nawet posiadaniem ciężkiego bagażu (zatem każdy, nawet zupełnie zdrowy człowiek może w określonych okolicznościach być desygnatem użytej nazwy).

---

⁹ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2240) – dalej: ustawa o dostępności.

¹⁰ Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 82 z późn. zm.) – dalej: ustawa o dostępności cyfrowej.

¹¹ Art. 2 ust. 2 ustawy o dostępności.

¹² Por. K. Roszewska, J. Zadrożny, w: R. Mędrzycki i in., *Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Komentarz*, LEX/el. 2021, art. 2.

¹³ Art. 11 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 742 z późn. zm.).

Osoba ze szczególnymi potrzebami jest definiowana jako „osoba, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami” (art. 2 ust. 3 ustawy o dostępności), natomiast bariera jako „przeszkoda lub ograniczenie architektoniczne, cyfrowe lub informacyjno-komunikacyjne, które uniemożliwia lub utrudnia osobom ze szczególnymi potrzebami udział w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami” (art. 2 ust. 1 ustawy o dostępności). Jak słusznie zauważono w literaturze przedmiotu, chociaż rozwiązania zapewniające dostępność są adresowane do osób ze szczególnymi potrzebami, to większość rozwiązań zapewniających dostępność przynosi korzyści wszystkim korzystającym z tejże infrastruktury¹⁴.

Nie ulega wątpliwości, że uczestnictwo w konferencjach i innych wydarzeniach naukowych, zarówno o charakterze czynnym, jak i biernym, stwarzając okazję do upowszechniania wyników badań, ale także dyskusji nad nimi oraz konfrontacji pomysłów z innymi badaczami, stanowi typowe działanie podejmowane w ramach działalności naukowej. Mieści się zatem w zakresie przywołanego już zadania uczelni, dotyczącego osób niepełnosprawnych (którym uczelnia ma stwarzać warunki m.in. do pełnego udziału w działalności naukowej). Uczelnie otrzymują dotację podmiotową na realizację celów związanych z uczestnictwem osób niepełnosprawnych w życiu akademickim, w zakresie uregulowanym w art. 11 ust. 6 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹⁵. Wysokość dotacji jest uzależniona od liczby osób niepełnosprawnych w uczelni (osoby studiujące, ale też pracownicy – nie tylko naukowcy i dydaktyczni¹⁶). Jednocześnie, w wyjaśnieniach dotyczących wydatkowania środków z dotacji na zadania związane ze wsparciem osób niepełnosprawnych w uczelni, opublikowanych na oficjalnej stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki¹⁷, zawarto możliwość finansowania kosztów uczestnictwa w tego typu

¹⁴ A. Sobolewska, w: Eadem, B. Wilk, *Zapewnianie i finansowanie dostępności. Praktyczny poradnik dla sektora publicznego*, C.H. Beck, Warszawa 2021, s. 5.

¹⁵ Por. art. 365 ust. 6, art. 371 ust. 2 oraz art. 402 ust. 3 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz wydane na jego podstawie Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie sposobu podziału dla uczelni środków finansowych na świadczenia dla studentów oraz na zadania związane z zapewnieniem osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia, do szkół doktorskich, kształceniu na studiach i w szkołach doktorskich lub prowadzeniu działalności naukowej (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 384).

¹⁶ Por. ust. 3 i 5 załącznika nr 2 do Rozporządzenia wskazanego w przypisie 8, wskazujący wyrażenie na „składnik kadrowy” dotacji.

¹⁷ *Przykładowy katalog wydatków z dotacji na wsparcie procesu kształcenia i prowadzenia badań osób z niepełnosprawnościami*, 18.02.2020, <https://www.gov.pl/web/nauka/przykladowy-katalog-wydatkow-z-dotacji-na-wsparcie-procesu-ksztalcenia-i-prowadzenia-badan-osob-z-niepełnosprawnościami> [dostęp: 30.05.2023].

wydarzeniach, precyzując, że z dotacji powinny być pokrywane wydatki ponadwymiarowe, a więc dodatkowe w stosunku do „zwykłych” kosztów uczestnictwa (niezwiązanych z dostępnością).

O ile jednak w polskich uczelniach powszechnie odchodzi się od uzależnienia wsparcia od formalnego statusu osoby niepełnosprawnej (co zbliża je do standardu ustaw dostępnościowych), o tyle oferta jest najczęściej ograniczana w inny sposób: przedmiotowo – do kształcenia (z wyłączeniem albo ograniczeniem „działalności naukowej”), oraz podmiotowo – do odbiorców kształcenia (studentów, doktorantów, słuchaczy studiów podyplomowych), a z wyłączeniem dydaktyków i badaczy¹⁸. Skoro zatem brakuje rozeznania i zaspokojenia potrzeb w zakresie działalności naukowej przez osoby stale ją prowadzące w danej uczelni, to nie zaskakuje brak systemu wsparcia osób jedynie doraźnie korzystających z infrastruktury uczelni, w charakterze uczestników konferencji czy innego wydarzenia. W ocenie autorki najbardziej racjonalne i ekonomiczne byłoby podzielenie wskazanych kosztów pomiędzy jednostkę macierzystą uczestnika, która mogłaby być odpowiedzialna za dofinansowanie transportu i zakwaterowania, oraz jednostkę – organizatora, który byłby odpowiedzialny za wsparcie na miejscu (w zakresie dostępności budynku i sali, materiałów konferencyjnych, kwestii organizacyjnych *etc.*) Do rozstrzygnięcia pozostaje natomiast sprawa asysty osoby trzeciej oraz finansowania jej udziału w wydarzeniu. Wydaje się, że ta kwestia powinna być rozwiązywana *ad casum* – inaczej w przypadku osoby, która potrzebuje asysty jedynie w miejscu, gdzie odbywa się konferencja (wtedy mogłaby ona zostać zorganizowana i sfinansowana przez organizatora wydarzenia), a inaczej, kiedy pomoc innej osoby jest potrzebna także w transporcie lub gdy charakter potrzeb jest specyficzny i wymaga bardziej specjalistycznego wsparcia, które byłoby trudne do organizacji w trybie doraźnym, a jest udzielane zainteresowanemu w jednostce macierzystej.

Obecnie brakuje również finansowania szczególnych potrzeb w zakresie mobilności w ramach konkursów grantowych organizowanych przez NAWA czy NCN. Przeliczniki kosztów transportu czy zakwaterowania są sztywne, nie przewiduje się dodatkowych funduszy, pokrywających chociażby zwiększone koszty zakwa-

---

¹⁸ Bardzo często stosowane jest ograniczanie kręgu osób uprawnionych do wsparcia do osób posiadających status studenta, doktoranta czy słuchacza studiów podyplomowych (przykładowo: w Uniwersytecie Śląskim pion wsparcia jest częścią Centrum Obsługi Studentów, a wsparcie obejmuje tylko odbiorców kształcenia). Chociaż opisane zjawisko jest bardzo powszechne i raczej wyjątkowo zdarza się kierowanie oferty wsparcia do pracowników, dla przeciwwagi warto wskazać także dobre praktyki: Uniwersytet Warszawski sformułował ofertę wsparcia dla pracowników, w której zawarto również propozycje usług wspierających dydaktykę, natomiast w Rzeszowie (Uniwersytet Rzeszowski oraz Politechnika Rzeszowska) wskazano możliwość uzyskania wsparcia działalności naukowej pracowników.

terowania, dotarcia na miejsce czy ubezpieczenia dla osób mających szczególne potrzeby. W konkursach NAWA możliwe jest co prawda w przypadku osób niepełnosprawnych uczestnictwo opiekuna w wyjeździe (ale zastępuje on wyjazd małżonka) oraz wnioskowanie do Dyrektora NAWA o odstąpienie od reguł konkursu¹⁹, ale przesłanki takiego odstąpienia nie zostały określone (wskazuje się jedynie niepełnosprawność i uzasadniony wniosek). Wprowadzenie takiej ogólnej klauzuli do regulaminu konkursów NAWA należy uznać za działanie zasadne – na pewno jest to krok w dobrym kierunku. Niemniej, obecnie nie można mieć pewności, że wskazane odstępstwo mogłoby skutkować zwiększeniem budżetu wyjazdu. Tymczasem w regulacji NCN w przedmiocie kosztów w projektach badawczych²⁰ pokrycie kosztów udziału opiekuna osoby niepełnosprawnej przewidziano jedynie w przypadku stażu, nie zawarto jednak żadnej klauzuli, która dałaby możliwość uzyskania dodatkowego wsparcia. Realizacja projektów badawczych przez osoby niepełnosprawne i inne osoby ze szczególnymi potrzebami jest odrębnym zagadnieniem, które wymaga szczegółowej analizy, nie tylko w obszarze konferencji, wydarzeń czy staży odbywanych w ramach takich projektów. Warto jedynie wskazać w tym miejscu, że wymienione kwestie należy rozstrzygnąć tak, aby udział osób ze szczególnymi potrzebami (nie tylko niepełnosprawnych) w projektach naukowych oraz związanych z nimi konferencjach rzeczywiście był możliwy i mógł być finansowany, także w zakresie szczególnych potrzeb. W ocenie autorki jest tu przestrzeń również dla zaangażowania PFRON w pokrycie zwiększonych kosztów realizacji projektów badawczych przez osoby niepełnosprawne.

3. Badanie dostępności wydarzeń naukowych

Na potrzeby niniejszej pracy przeprowadzono badanie wydarzeń naukowych organizowanych (lub współorganizowanych) przez najlepsze polskie uczelnie pod kątem dostępności, na podstawie informacji umieszczonych na oficjalnych stronach internetowych uczelni, w osobnych zakładkach lub na stronach internetowych tych wydarzeń (jeśli były udostępnione) oraz w formularzach zgłoszeniowych.

---

¹⁹ *Regulamin programów Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Programy dla os. fizycznych*, <https://nawa.gov.pl/images/users/629/Lektorzy/Regulamin-Programow-NAWA-dla-osob-fizycznych-08.08.2022.pdf>, s. 5 [dostęp: 31.05.2023].

²⁰ Załącznik nr 2 do Regulaminu przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki w zakresie projektów badawczych, określonego uchwałą Rady NCN nr 23/2023 z dnia 16 lutego 2023 r. Koszty w projektach badawczych, https://www.ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/uchwaly-rady/2023/uchwala23_2023-zal1.pdf#page=53, s. 62 [dostęp: 31.05.2023].

3.1. Metodologia

Intencją autorki było uzyskanie wiedzy w zakresie praktyk polskich uczelni w obszarze organizacji wydarzeń naukowych, w jak najszerszym spektrum tematycznym wydarzeń. W celu wyboru uczelni do badania wykorzystano rankingi *Perspektywy 2023*²¹, na podstawie których objęto analizą 10 najlepszych jednostek²².

Pierwszym etapem badania było poszukiwanie wydarzenia możliwie najbardziej dostępnego, jak najbliższego wymaganiom określonym w literaturze przedmiotu. W tym celu poszukiwano wydarzeń o tematyce dostępnościowej z uwagi na prognozowane zaangażowanie w ich organizację uczelnianych jednostek wyspecjalizowanych w dostępności. Jedynym adekwatnym wydarzeniem, które odnaleziono na stronach najlepszych uczelni, było VIII Forum Uczelnianych Pełnomocników ds. Osób z Niepełnosprawnościami, organizowane przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Analiza strony internetowej oraz formularza zgłoszeniowego wydarzenia posłużyła do sformułowania kryteriów badania innych wydarzeń, niezwiązanych z dostępnością.

Badanie przeprowadzono w sierpniu oraz we wrześniu 2023 r. i uwzględniono w nim 30 losowo wybranych wydarzeń z 6 publicznych i 4 niepublicznych szkół wyższych. Wzięto pod uwagę tylko takie wydarzenia, które odbywały się w formie stacjonarnej (przynajmniej w części) oraz o których informacje były możliwe do odnalezienia na głównym portalu uczelni (na stronie głównej albo w dedykowanej zakładce). Nie uwzględniono stron mniejszych jednostek uczelni (instytutów, wydziałów). Zbadano tylko takie wydarzenia, dla których można było wyświetlić formularz zgłoszeniowy albo odszukać informacje wymagane do dokonania zgłoszenia mailowego.

Nie ograniczono zasięgu terytorialnego wydarzeń – wzięto pod uwagę zarówno małe, lokalne konferencje, jak i kilkudniowe przedsięwzięcia o zasięgu międzynarodowym. Nie selekcjonowano wydarzeń o określonej tematyce – zamiarem było uwzględnienie różnorodności w tym zakresie (z jednym wyjątkiem – Forum uznane początkowo za wzorzec nie zostało wzięte pod uwagę w prezentowanych danych

---

²¹ *Ranking uczelni akademickich 2023*, <https://2023.ranking.perspektywy.pl/ranking/ranking-uczelni-akademickich> [dostęp: 27.09.2023]; *Ranking uczelni niepublicznych 2023*, <https://2023.ranking.perspektywy.pl/ranking/ranking-uczelni-niepublicznych> [dostęp: 27.09.2023].

²² Początkowym zamiarem było uwzględnienie jednakowej liczby uczelni publicznych i niepublicznych, ale z uwagi na niemożność znalezienia na stronach kolejnych uczelni wydarzeń spełniających kryteria badania ostatecznie zdecydowano o przebadaniu wydarzeń z 6 uczelni publicznych oraz 4 niepublicznych (pierwszych, na których stronach internetowych odnaleziono poszukiwane informacje).

liczbowych). Wydarzenia były wybierane losowo – jako pierwsze z listy upublicznionej na stronie uczelni, które spełniały założenia badania, tj. miały aktywny (możliwy do analizy) formularz zgłoszeniowy oraz dostępna była strona albo podstrona internetowa z informacjami o wydarzeniu. Poza obszarem zainteresowania pozostała ocena „naukowości” wydarzeń – autorka nie czuje się kompetentna, aby dokonać takiej oceny, dlatego na potrzeby analizy przyjęto, że wszystkie odnalezione na stronach uczelni wydarzenia miały charakter naukowy.

Należy mieć na uwadze, że poszczególne uczelnie publikują informacje o swoich wydarzeniach w bardzo różnorodny sposób. Zwykle na stronie głównej jednostki można odnaleźć zakładkę „Wydarzenia”²³, „Kalendarium”²⁴ lub podobną²⁵, która służy informowaniu o organizowanych wydarzeniach. Tylko niektóre uczelnie na stronie poświęconej wydarzeniom zamieszczają wszystkie informacje ich dotyczące, natomiast powszechną praktyką jest publikowanie na tej stronie jedynie ogólnej informacji/zaproszenia wraz z linkiem do strony w całości poświęconej wydarzeniu. W takim przypadku analizowano także stronę, do której kierował upubliczniony odnośnik. Zastrzec należy, że nie przeprowadzono pełnego audytu cyfrowego odwiedzonych stron internetowych, a jedynie poszukiwano konkretnych informacji z zakresu dostępności (odpowiedzi na pytania sformułowane dalej).

W kwestii obsługi zgłoszeń konferencyjnych zaobserwowano, że w większości przypadków organizatorzy korzystali z formularzy generowanych przez popularnych usługodawców lub nawet systemów do obsługi konferencji, chociaż w kilku wypadkach opublikowano dokument tekstowy do wypełnienia i odesłania w formie elektronicznej lub wskazywano informacje wymagane do dokonania mailowego zgłoszenia. Przebadane wydarzenia odbywały się/odbywają się w różnych terminach – w niektórych przypadkach można było otworzyć formularz konferencji już zakończonej w dniu badania, natomiast w innych formularz nie był aktywny nawet dla konferencji dopiero mających się odbyć, jeżeli termin rejestracji na wydarzenie upłynął. Kiedy nie można było wyświetlić formularza, wydarzenie nie było brane pod uwagę, a analizą objęto kolejne wydarzenie wymienione na stronie uczelni.

---

²³ Uniwersytet Warszawski: <https://www.uw.edu.pl/events/event/>.

²⁴ Politechnika Warszawska: <https://www.pw.edu.pl/Kalendarium> (link wygaś).

²⁵ Np. AGH publikuje informacje o wydarzeniach w zakładce „Pracownicy”: <https://www.agh.edu.pl/pracownicy>, a SWPS – „Konferencje i seminaria”: <https://swps.pl/my-uniwersytet/aktualnosci/konferencje-i-seminaria>.

3.2. Wyniki badania

Dostępne wydarzenie: VIII Forum Uczelnianych Pełnomocników ds. Osób z Niepełnosprawnościami

Wśród wyświetlonych wydarzeń znalazło się jedno wydarzenie z zakresu dostępności – mianowicie Forum Uczelnianych Pełnomocników ds. Osób z Niepełnosprawnościami, organizowane cyklicznie przez UAM w Poznaniu (dalej: Forum). W tym miejscu wskazać należy, że z reguły wydarzenia o tematyce dostępnościowej, które zakładają uczestnictwo osób niepełnosprawnych, są organizowane zgodnie z zasadami dostępności, co jest praktyką godną naśladowania także w innych obszarach.

Na stronie VIII edycji Forum potraktowano kwestie dostępnościowe z należytą uwagą. Już na stronie głównej wyszczególniono specjalistyczne usługi proponowane uczestnikom, a mianowicie:

- „pomoc wolontariuszy przez cały czas trwania konferencji
- tłumaczenie na polski język migowy
- napisy na żywo w transmisji zdalnej z konferencji
- materiały konferencyjne, również w powiększonym druku lub w formie cyfrowej*
- catering podczas przerw kawowych i obiadowych z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb*
- certyfikat udziału w konferencji*

* wyłącznie po uprzednim zgłoszeniu takiej potrzeby w formularzu zgłoszeniowym²⁶.

Jednocześnie formularz zgłoszeniowy zawierał możliwość zaznaczenia poszczególnych potrzeb, wymienionych powyżej, oraz dodatkowo pytania o potrzebę dostępu do pętli indukcyjnej oraz potrzebę zapewnienia miejsca parkingowego. Uzupełnieniem bogatej oferty dostępnościowej było umożliwienie zainteresowanemu zadawania pytań w dodatkowym polu formularza, jak również możliwość zgłoszenia zdalnego uczestnictwa w wydarzeniu.

Analiza strony i formularza Forum wskazuje zatem na uwzględnienie przez organizatorów różnorodnych potrzeb związanych z szerokim spektrum dysfunkcji, a dodatkowe pole na pytania stworzyło osobom zainteresowanym możliwość dopytania o kwestie niewymienione wprost w treści formularza (np. uczestnictwo z psem przewodnikiem). Zauważyć jednak trzeba, że w udostępnionej deklaracji

---

²⁶ <https://amu.edu.pl/wiadomosci/events/viii-forum-uczelnianych-pelnomocnikow-ds.-osob-z-niepelnosprawnościami> [dostęp: 29.12.2023].

dostępności nie podano szczegółów związanych z miejscem organizacji wydarzenia – potrzebne informacje trzeba było wyszukać wśród danych o wszystkich budynkach uczelni. Zabrakło także szczegółów lokalizacji i dostępności organizowanego spotkania networkingowego oraz szczegółów logistycznych związanych z cateringiem (np. informacji, czy przewidziano miejsca do konsumpcji w pozycji siedzącej). Należy jednak przyznać, że brakujące informacje mają charakter bardzo szczegółowy, a wobec szerokiej oferty usług dostępnościowych, wśród których przewidziano możliwość zgłoszenia dodatkowych uwag, zauważone uchybienia nie wpływają na ogólnie wysoką ocenę dostępności wydarzenia. Ze wskazanych względów Forum posłużyło za przykład dobrych praktyk w zakresie dostępności i punkt odniesienia dla badania innych wydarzeń.

Praktyki polskich uczelni

Na podstawie dokonanej analizy informacji o Forum sformułowano następujące pytania wykorzystane w badaniu innych wydarzeń naukowych:

- Czy strona internetowa zawiera informacje przeznaczone dla osób ze szczególnymi potrzebami (umieszczone w osobnej zakładce lub w zakładkach poświęconych informacjom organizacyjnym, zasadom uczestnictwa itp.)?
- Czy na stronie zamieszczono deklarację dostępności, a jeśli tak, to czy dostosowano informacje w niej zawarte do wydarzenia?
- Czy formularz rejestracji zawiera pytania o szczególne potrzeby?
- Czy formularz rejestracji zawiera pole umożliwiające wniesienie dodatkowych uwag?

Ogromna różnorodność miejsca i formy udostępniania informacji o wydarzeniach naukowych znajduje odzwierciedlenie także w zakresie związanym z dostępnością. Już samo publikowanie deklaracji dostępności na stronach internetowych poświęconych takim wydarzeniom nie jest powszechne (deklarację zawierało jedynie 10 z 30 przebadanych stron, przy czym najczęściej były to deklaracje skopiowane ze strony głównej uczelni, a więc niedostosowane do informacji przydatnych dla uczestników konkretnego wydarzenia). Przykładowo, w zakresie informacji dotyczących dostępności budynków i pomieszczeń z reguły umieszczano dane odnoszące się do całej bazy architektonicznej uczelni²⁷ – zatem skorzystanie z tej deklaracji wymagało od uczestników wiedzy o dokładnym miejscu organizacji wydarzenia oraz odszukania potrzebnych informacji. Należy tu wyjaśnić, że uczelnie, szczególnie publiczne, mają zwykle bardzo rozległą bazę dydaktyczną, częstokroć

---

²⁷ Zob. np. deklaracja dostępności publikowana przez UAM – na każdej stronie tej uczelni jest taka sama i zawiera opis dostępności architektonicznej ponad 40 budynków UAM.

rozszaną po całym mieście lub nawet regionie – stąd uzasadnione byłoby wskazanie uczestnikom informacji dotyczących organizowanego wydarzenia. Podobnie treść deklaracji w zakresie dostępności cyfrowej często odnosiła się jedynie do dostępności strony głównej uczelni. Jedynie w 4 przypadkach (na 30 przebadanych wydarzeń) deklaracja dostępności została przygotowana w odniesieniu do wydarzenia (oraz jego strony internetowej).

W obszarze merytorycznej zawartości stron wskazać należy, że tylko jedna z nich zawierała osobną zakładkę poświęconą dostępności. Była to strona zorganizowanej w Krakowie konferencji poświęconej sztucznej inteligencji (26th European Conference on Artificial Intelligence ECAI 2023). Wśród informacji dotyczących uczestnictwa zamieszczono nie tylko ogólne dane związane z dostępnością architektoniczną budynku oraz dostępnością cyfrową strony konferencji, ale również informacje organizacyjne, przeznaczone dla osób z różnymi rodzajami dysfunkcji (narząd wzroku, narząd ruchu oraz narząd słuchu). Przykładowo, wskazano na możliwość zapewnienia transkrypcji treści audio na tekst, jeżeli osoby z dysfunkcją słuchu zgłoszą swoje uczestnictwo w konferencji. Sam formularz zgłoszeniowy nie zawierał osobnego pola przeznaczonego na zgłoszenie potrzeb związanych z dostępnością ani pytań zamkniętych w tym zakresie, przewidziano jednak ogólne pole zatytułowane „comments”, które potencjalnie mogłoby służyć temu celowi. Konferencja została zorganizowana przy współudziale dwóch krakowskich uczelni, a mianowicie Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz AGH. Zaznaczyć należy, że w czasie zbierania informacji o wydarzeniach na stronie głównej UJ konferencja ECAI 2023 nie była wyświetlana, być może z powodu organizacji wielu chronologicznie wcześniejszych wydarzeń, zatem do badania zakwalifikowano inne wydarzenia z tej uczelni (zgodnie z przyjętą zasadą uwzględniania pierwszych wyświetlanych wydarzeń, które spełniają kryteria badania). Natomiast na stronie AGH, która zawierała wyraźnie mniejszą ogólną liczbę wydarzeń, wskazana konferencja była jedną z pierwszych wyświetlanych, co pozwoliło na uwzględnienie jej w badaniu. Oczywiście, okoliczność ta nie umniejsza faktu współorganizacji wydarzenia przez obie uczelnie.

W formularzu zgłoszeniowym innej konferencji: The 27th International Conference on Miniaturized Systems for Chemistry and Life Sciences – μ TAS 2023, współorganizowanej przez Politechnikę Warszawską oraz Uniwersytet Śląski, zawarto kategorię „special requirements”, a w niej następujące pole: „physical needs/specific allergy”. Choć zestawienie tych dwóch kwestii w jednym polu jest zaskakujące (cała kategoria obejmuje dodatkowo jeszcze tylko pole wyboru „dietary”), to należy zdecydowanie pochwalić organizatorów za zamieszczenie omówionego pola w formularzu.

Poszukiwanie cech wspólnych obu wydarzeń, których organizatorzy uwzględnili kwestie *stricte* dostępnościowe (choć w przypadku μ TAS 2023 bardzo szczegółowo),

pozwała sformułować kilka spostrzeżeń. Obie konferencje mają wyraźnie międzynarodowy charakter. Są to niewątpliwie wydarzenia duże, kilkudniowe, współorganizowane i sponsorowane przez różnorodne podmioty. Ich strony internetowe zostały udostępnione jedynie w języku angielskim, a listy partnerów i sponsorów zawierały liczne logotypy znanych marek. Co interesujące, obie konferencje były organizowane poza murami zaangażowanych uczelni.

W pozostałych przebadanych 28 stronach internetowych i formularzach rejestracji na wydarzenia próżno szukać jakichkolwiek informacji poza omówioną już kwestią publikacji deklaracji dostępności (która zgodnie z obowiązującymi przepisami powinna być standardem, przynajmniej w podmiotach publicznych²⁸, a występuje tylko na co trzeciej badanej stronie i to najczęściej w formie ogólnej, nieuwzględniającej informacji istotnych z perspektywy uczestnika organizowanego wydarzenia). Jest to o tyle zaskakujące, że to uczelnie są ich organizatorami i umieszczają informacje o nich w swoich serwisach. Tymczasem, nawet w ramach tej samej uczelni wyższej nie ma powszechnej standaryzacji informacji o organizowanych wydarzeniach ani spójnej polityki dostępnościowej w obszarze ich organizacji (także wskazane podmioty, które mogą poszczycić się współorganizacją „bardziej dostępnych” wydarzeń, nie przenoszą tych dobrych praktyk na inne wydarzenia). Nawet Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, organizujący coroczne Forum, które było wzorem na potrzeby niniejszych analiz, nie standaryzuje działań w tym zakresie – inne analizowane wydarzenia z tej uczelni nie spełniały standardów Forum.

Odnotować należy, że na stronie internetowej Centrum Dostępności UJ opublikowano poradnik przeznaczony dla organizatorów wydarzeń w tej uczelni²⁹. Niestety, zawarte tam zalecenia nie znalazły zastosowania w żadnym z trzech wydarzeń organizowanych przez UJ przebadanych na potrzeby niniejszej pracy (przynajmniej w zakresie objętym analizą). Standaryzacja działań na rzecz dostępności wydarzeń naukowych w ramach uczelni jest z pewnością działaniem godnym naśladowania. Kolejnym koniecznym krokiem, którego zabrakło w omawianym przypadku, jest wdrożenie wypracowanych rozwiązań. Właściwe regulacje wewnętrzne powinny powstawać przy aktywnym udziale uczelnianych jednostek pracujących w obszarze dostępności oraz niepełnosprawnych członków społeczności akademickiej.

---

²⁸ Obowiązek publikacji deklaracji dostępności przez podmioty publiczne i jej zakres zostały określone w treści art. 10 ustawy o dostępności cyfrowej.

²⁹ M. Bylica i in., *Bilet dostępu. Praktyczne porady o organizacji dostępnych wydarzeń na Uniwersytecie Jagiellońskim*, Dział ds. Osób Niepełnosprawnych UJ, Kraków 2021, https://cd.uj.edu.pl/documents/151513575/151967718/Publikacja+Bilet+dost%C4%99pu_2023.pdf/cba036c8-7d41-4261-9aa3-19ba18820801 [dostęp: 27.09.2023].

Na zakończenie należy zastrzec, że badanie, przeprowadzone na stosunkowo niewielkiej próbie badawczej, miało na celu wskazanie tendencji i ogólnie zarysowanie problemu braku dostępności wydarzeń naukowych. Dopiero dalsze, pogłębione analizy, przeprowadzone na większej próbie badawczej, mogą posłużyć do formułowania wniosków w zakresie skali zaobserwowanego zjawiska.

Oczywiście, zbadanie informacji udostępnionych w Internecie nie musi oznaczać, że kwestie dostępności z całą pewnością zostały zignorowane przez organizatorów wydarzenia, a osoba o szczególnych potrzebach nie uzyska niezbędnego wsparcia. Niemniej, brak wyczerpujących informacji znacznie utrudnia zainteresowanym zaplanowanie uczestnictwa w wydarzeniu. W kolejnej części pracy przedstawione zostaną natomiast rekomendacje wynikające z osobistych obserwacji autorki poczynionych podczas wydarzeń naukowych w kraju i za granicą oraz pracy w projektach na rzecz poprawy dostępności dwóch polskich uczelni.

4. Aspekty praktyczne badanego zagadnienia

Specyfika podjętego tematu skłania do spojrzenia nań nie tylko z perspektywy teoretycznej, ale także praktycznej. Poniższe wskazówki zostały sformułowane na podstawie doświadczeń i obserwacji autorki³⁰ – zarówno jako młodego naukowca, który od kilkunastu lat uczestniczy w wydarzeniach naukowych w kraju oraz za granicą, jak i osoby zaangażowanej w problematykę dostępności w obszarze akademickim – w charakterze Wydziałowego Koordynatora ds. Osób Niepełnosprawnych w macierzystej jednostce oraz uczestnika dwóch projektów z zakresu zwiększania dostępności polskich uczelni³¹. Osobiste doświadczenia zostaną skonfrontowane z wynikami przeprowadzonego badania oraz zaleceniami formułowanymi w literaturze.

---

³⁰ Takie podejście jest typowe dla innych prac z zakresu dostępności, np. K. Kowalski, A. Żórawska, *WELCOME. Jak zadbać o dostępność wydarzeń międzynarodowych? Wnioski z 11. sesji Światowego Forum Miejskiego – WUF11*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2022, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/114369/WELCOME.pdf> [dostęp: 30.08.2023]; J. van Havermaet et al., *Accessible Participation in Academic Conferences if You Are Visually Impaired*, „Journal of Disability Studies in Education” 2023, vol. 3, issue 2, s. 1–18, <https://brill.com/view/journals/jdse/aop/article-10.1163-25888803-bja10020/article-10.1163-25888803-bja10020.xml?ebody=full%20html-copy1#d64095903e640> [dostęp: 27.09.2023], albo praca doktorska L. Bulk pt. *Being Blind and Belonging in Academia*, obroniona w Uniwersytecie w Vancouver w 2020 r., której autorka zebrała i opisała doświadczenia 35 osób z dysfunkcjami w zakresie narządu wzroku, por. s. 137 (<https://open.library.ubc.ca/soa/cIRcle/collections/ubctheses/24/items/1.0395453> [dostęp: 27.08.2023]).

³¹ „Uczelnia bez barier. Projekt realizowany w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie” – udział w charakterze eksperta w zakresie prawa (2021–2023), oraz „Uniwersytet dostępny. Program wsparcia zmian organizacyjnych i podnoszenia kompetencji kadry z zakresu niepełnosprawności w UJD” – uczestnictwo w charakterze wykonawcy 2020–2021.

4.1. Organizacja i planowanie wydarzenia

Zapewnienie dostępności wydarzenia naukowego wymaga w pierwszej kolejności starannego planowania. Mające się odbyć wydarzenie powinno być ogłoszone w taki sposób, aby zapewnić możliwość rozpowszechnienia informacji o nim także wśród potencjalnie zainteresowanych osób ze szczególnymi potrzebami – istotne jest zatem zwłaszcza zapewnienie dostępności strony internetowej wydarzenia. Przeprowadzone badanie ujawniło, że niestety ogromna większość (2/3) stron internetowych przebadanych wydarzeń nie zawierała w ogóle deklaracji dostępności. Wobec powyższego nie można bez przeprowadzenia profesjonalnego audytu cyfrowego wskazanych stron dokonać oceny stanu ich dostępności. Należy jednak wskazać, że powszechnie występującym zjawiskiem, zgodnym z zasadami dostępności, które dotyczyło niemal wszystkich badanych wydarzeń (z wyjątkiem jedynie 2 przypadków), było zamieszczanie programów wydarzeń w formie możliwej do odtworzenia na różnych urządzeniach, także z zastosowaniem programów zamieniających tekst na mowę. Ujawniona okoliczność niezmiernie cieszy, jednak trzeba podkreślić, że z perspektywy osoby ze szczególnymi potrzebami zapoznanie się z programem jest jedynie jednym z elementów pozyskiwania wiedzy o wydarzeniu.

Kluczowym etapem organizacji samego wydarzenia jest w ocenie autorki zebranie przez organizatorów informacji o potrzebach jego uczestników. W praktyce bowiem zapewnienie dostępności w maksymalnym zakresie, obejmującym wszelkie typy dysfunkcji, można uznać za niedościgniony ideał, a z kolei zindywidualizowanie asysty czy zastosowanych środków do faktycznych potrzeb pozwala spełnić wymagania racjonalności podjętych działań. Aby zatem dobrze przygotować wydarzenie, należy zgromadzić informacje o potrzebach uczestników w obszarze dostępności oraz skonfrontować je ze stanem przestrzeni i infrastruktury planowanej do wykorzystania w wydarzeniu. Warto już w formularzu zgłoszeniowym zawrzeć pytanie o szczególne potrzeby uczestników³². Niestety, w praktyce to pytanie pada bardzo rzadko (w przeprowadzonym badaniu – jedynie raz). Zaznaczyć jednak należy, że formularze kolejnych 6 przebadanych wydarzeń zawierały ogólne pole umożliwiającej swobodną wypowiedź („uwagi”, „pytania”, „comments” i podobne), które mogłoby zostać wykorzystane do przedstawienia szczególnych potrzeb. Zdaniem autorki dobrą praktyką byłoby uszczegółowienie zakresu pozyskiwanych informacji dla poszczególnych obszarów dostępności, tak jak to zrobili organizatorzy Forum.

Pytania z obszaru dostępności mogłyby pojawiać się w osobnej części dokumentu, niekoniecznie w ogólnym formularzu kierowanym do wszystkich. Przykładowo, jeśli, jako organizatorzy wydarzenia, zawrzemy w formularzu zgłoszeniowym

---

³² Takie zalecenie jest powszechnie artykułowane w poradnikach. Por. M. Bylica i in., *Bilet...*, s. 34.

ogólne pytanie: czy ma Pan/Pani szczególne potrzeby w zakresie dostępności? (lub podobne), to w przypadku odpowiedzi twierdzącej, powinniśmy dążyć do pozyskania informacji, które będą wystarczająco szczegółowe, aby umożliwić przygotowanie wydarzenia pod względem zasygnalizowanych potrzeb. Dodatkowe pytania lub osobny formularz mogłyby być kierowane do osób zainteresowanych asystą/wsparciem. Powinny obejmować potrzeby w różnych obszarach dostępności, z uwzględnieniem kwestii ważnych dla wydarzenia (nie tylko udział w części oficjalnej, ale także wydarzeniach towarzyszących). W tym względzie wskazać należy, że żadne z przebadanych wydarzeń nie zawierało informacji dotyczących dostępności programu kulturalnego, dodatkowej oferty wycieczek czy cateringu, chociaż tego typu usługi były powszechnie oferowane przez organizatorów.

Bardzo istotne jest też pytanie o preferowany sposób kontaktu (ponieważ odbiorca może mieć potrzeby również w tym zakresie – przykładowo, rozmowa telefoniczna może być lepszym rozwiązaniem dla osób niewidomych, ale już nie dla głuchych)³³. Szczegółowy katalog przydatnych pytań wraz ze wskazówkami dotyczącymi organizacji różnych wydarzeń został opublikowany w specjalnym poradniku³⁴.

Oczywiście, pozyskanie informacji od uczestników jest łatwiejsze, kiedy z założenia uczestnictwo w wydarzeniu ma charakter rejestrowany. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie, a wręcz jest pożądane, aby właściwy formularz zamieścić wraz z ogłoszeniem o wydarzeniu oraz informacjami kontaktowymi organizatora również w przypadku uczestnictwa o charakterze otwartym – tak, aby zainteresowani uzyskaniem wsparcia wiedzieli, gdzie mogą je uzyskać.

Informacje z zakresu dostępności powinny być przekazywane przez organizatorów wszystkim zainteresowanym osobom, w tym także osobom wymagającym wsparcia. W praktyce osoby ze szczególnymi potrzebami świetnie radzą sobie z organizacją swojego udziału w różnorodnych wydarzeniach, pod warunkiem, że uzyskają możliwie pełne informacje, w dostępnej dla nich formie. Należy w tym miejscu podkreślić, że coraz powszechniej stosowane deklaracje dostępności rzadko są wystarczające, nader często są skrótowe i stereotypowo traktują niektóre typy dysfunkcji – przykładowo, informacje dla osób niepełnosprawnych ruchowo są ograniczone do kwestii istotnych dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim (zatem zawierają informacje o windach czy platformach, ale już nie o poręczach, ważnych dla osób chodzących, lecz wymagających podparcia na schodach). Nierzadko brakuje także informacji dotyczących pętli indukcyjnych czy oznakowania

³³ Ibidem, s. 38.

³⁴ M. Szczygielska, M. Trzeciakiewicz, M. Kasperkowiak, *Dostępne wydarzenia w praktyce*, Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2015, <https://www.power.gov.pl/media/13589/DOSTePNE-WYDARZENIA-W-PRAKTYCE.pdf> [dostęp: 31.05.2023].

przestrzeni przeznaczonych dla osób niewidomych. Problemy czołowych polskich uczelni w zakresie dostępności cyfrowej zostały gruntownie przeanalizowane pod kątem zgodności ze standardem WCAG 2.1³⁵, a wyniki badań wskazują na liczne obszary wymagające poprawy³⁶. W świetle powyższego, konstruując wiadomość przeznaczoną dla osób zainteresowanych, należy uszczegółowić informacje ogólnodostępne, odnosząc wiadomość do przestrzeni i infrastruktury, które mają zostać wykorzystane w wydarzeniu, kwestii organizacyjnych i logistycznych. Podstawą podejmowanych działań zawsze musi być rozeznanie dostępności posiadanej infrastruktury, co warunkuje diagnozę barier i potencjalnych potrzeb.

Warto zadawać również pytania otwarte, umożliwić osobie zainteresowanej uczestnictwo w planowaniu wsparcia, wskazanie własnych rozwiązań. Osoby zainteresowane uzyskaniem wsparcia, jeżeli na co dzień funkcjonują w przestrzeni zawodowej i społecznej (także w wymiarze naukowym), znają i praktykują skuteczne sposoby przewyższania barier czy kompensowania dysfunkcji. Wykorzystanie tej wiedzy uchroni organizatorów przed przysłowiowym „wyważaniem otwartych drzwi”.

4.2. Logistyka

Bariery związane z uczestnictwem w wydarzeniu naukowym, w wymiarze logistycznym, dotyczą już samego planowania tego uczestnictwa, w tym kwestii transportu z miejsca pobytu do miejsca wydarzenia, noclegu, w tym dostępności architektonicznej oraz informacyjno-komunikacyjnej miejsca zakwaterowania, transportu na miejscu wydarzenia – pomiędzy miejscem noclegu a miejscem wydarzenia, a także podczas samej konferencji – również w zakresie możliwości korzystania z wind, platform, pętli indukcyjnej, oznaczeń ciągów komunikacyjnych czy psa przewodnika. Niestety, żadna z przebadanych stron internetowych nie zawierała danych dotyczących dostępnych hoteli (mimo publikowania propozycji noclegu), a informacje odnoszące się do transportu nie uwzględniały szczególnych potrzeb.

Należy podkreślić, że w samym miejscu konferencji oraz jego otoczeniu bariery architektoniczne występują nie tylko w budynkach starych, ale także nowoczesnych, formalnie spełniających normy w zakresie dostępności architektonicznej.

---

³⁵ „WCAG to skrótowiec od Web Content Accessibility Guidelines czyli wytycznych dotyczących dostępności treści internetowych. Obecnie obowiązuje wersja 2.1 tych wytycznych” (wyjaśnienie zamieszczone na rządowej stronie internetowej poświęconej dostępności cyfrowej, por. <https://www.gov.pl/web/dostepnosc-cyfrowa/wcag-21-w-skrocie> [dostęp: 31.05.2023]).

³⁶ *Raport dostępności cyfrowej uczelni wyższych w Polsce*, <https://www.kinaole.co/dostepnosc/> [dostęp: 31.05.2023].

W nowych budynkach opisany problem ma związek z nieprzystawaniem przepisów prawa do rzeczywistych potrzeb. Podstawową trudnością jest tutaj konstrukcja regulacji w obszarze dostępności architektonicznej, w której wyraźnie eksponuje się bardzo ograniczony zakres dostępności – minimalne warunki, sformułowane w ustawie o dostępności, obejmują jedynie dostępność ciągów komunikacyjnych oraz umożliwienie dostępu do wszystkich pomieszczeń (z wyjątkiem technicznych). Pomija się zatem konieczność zapewnienia dostępu do wszystkich funkcji pomieszczenia – zarówno w ustawie o dostępności³⁷, jak i w rozporządzeniu o warunkach technicznych, którym powinny odpowiadać budynki oraz ich usytuowanie (gdzie użyto sformułowania „dostęp do części budynku”³⁸). Konsekwencją takiego brzmienia regulacji prawnych jest brak formalnego wymogu zapewnienia dostępności fotela dentystycznego, wanny jacuzzi w miejskim basenie, ale także katedry, sceny czy miejsca wygłaszania przemówienia lub referatu podczas wydarzenia naukowego. Osoba o ograniczonej sprawności wejdzie zatem do sali czy auli, ale nie ma możliwości dostać się do miejsca przeznaczonego dla prelegentów, do którego, jeśli jest na podwyższeniu, najczęściej prowadzą schody, niewyposażone w platformę ani nawet poręcze³⁹. W wielu tego typu pomieszczeniach, które mają konstrukcję amfiteatru, dojazd windą i wejście do sali są możliwe tylko z jednego poziomu, więc jeżeli wejście jest usytuowane u góry auli, to niejednokrotnie trzeba zejść całe piętro (zwykle bez poręczy), a później jeszcze raz wejść na podwyższenie, aby dostać się do mównicy, biurka czy mikrofonu, co stanowi wyzwanie również dla osób chodzących, ale z trudnościami. Brakuje pętli indukcyjnych, poziomych oznaczeń informacyjno-dotykowych ułatwiających poruszanie się osobom niewidomym i niedowidzącym. Zbyt często dostępna teoretycznie infrastruktura, która spełnia wymagania dostępności, jest faktycznie niedostępna – chodzi tu przykładowo o zamykane na klucz toalety dla niepełnosprawnych czy zmianę funkcji pomieszczeń, które na etapie projektowania i budowy (często w związku

---

³⁷ Art. 6 ust. 1 ustawy o dostępności, zawierający minimalne wymagania w zakresie dostępności architektonicznej, ustanawia w punkcie b obowiązek zapewnienia dostępu do pomieszczeń. Okoliczność, że są to jedynie wymagania minimalne, nie ma znaczenia o tyle, że formalnie środki prawne przysługujące w razie braku dostępności obejmują jedynie wąski, minimalny zakres dostępności wyznaczony w powołanym przepisie.

³⁸ Por. § 16 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1225).

³⁹ Autorka niniejszej pracy od kilkunastu lat uczestniczy w wydarzeniach naukowych w kraju i za granicą – nie spotkała się jeszcze z aulą, w której zainstalowano by platformę umożliwiającą wjazd wózkami na podwyższenie. Nawet poręcze są rzadkością. W najlepszym razie sala nie ma podwyższenia w ogóle i przemawianie odbywa się z poziomu wejścia do niej, co dotyczy najczęściej mniejszych pomieszczeń, wykorzystywanych czasem do organizacji części panelowych czy warsztatowych wydarzeń.

z uzyskaniem zewnętrznego finansowania) były przeznaczone dla niepełnosprawnych, ale po zakończeniu formalności i oddaniu budynku do użytku zmieniono ich przeznaczenie.

Problemem bywa także uczestnictwo w towarzyszącym programie kulturalnym, jak również przerwach kawowych czy obiadowych. W tym zakresie podstawowym wyzwaniem może być czas, nieuwzględniający marginesu dodatkowych minut potrzebnych na przemieszczenie się osoby o ograniczonej sprawności (w tym, przykładowo, oczekiwanie na windę czy obsługę platformy), przemieszczanie się pomiędzy salami czy nawet piętrami w przypadku wystąpień równoległych czasowo, spokojne spożycie posiłku czy skorzystanie z przerwy. Brak dyscypliny czasowej, przesunięcia czy opóźnienia powodują dodatkowe niedogodności nawet dla osób zdrowych, tym bardziej zatem dla osób ze szczególnymi potrzebami. W konsekwencji osoby o ograniczonej sprawności, chcąc wziąć udział w wydarzeniach z bardzo bogatym, częstokroć przeładowanym harmonogramem, zmuszone są zrezygnować z niektórych wystąpień czy punktów programu. Niestety, często jest tak, że cały czas przeznaczony na posiłek czy przerwę zostaje poświęcony na kwestie logistyczne, dlatego wskazane problemy trzeba uwzględnić już na etapie planowania programu wydarzenia, biorąc pod uwagę formularze zgłoszeniowe uczestników (w których należy o te sprawy zapytać).

Uczestnictwo w przerwach jest ponadto utrudnione z uwagi na powszechnie przyjętą formę cateringu, który najczęściej przybiera postać tzw. szwedzkiego stołu i to jako *standing party*. Nader często nie oferuje się możliwości konsumpcji na siedząco ani nawet stołów czy blatów umożliwiających uczestnikowi postawienie kubka czy talerza. W tym miejscu należy zastrzec, że opisane problemy nie stanowią jednakowej uciążliwości dla wszystkich osób z dysfunkcjami w zakresie narządu ruchu czy innych. Możliwość konsumpcji w pozycji siedzącej lub choć postawienia naczyń (pozostając w pozycji stojącej) byłaby szczególnie cenna dla osób, których dysfunkcja narządu ruchu obejmuje konieczność korzystania z pomocy ortopedycznych, takich jak chodziki czy kule (w takim wypadku już samo doniesienie posiłku do stołu czy blatu stanowi wyzwanie), osób niewidomych oraz osób z niedowładami kończyn górnych, dla których nie jest możliwe jednoczesne trzymanie zarówno talerza, jak i kubka, ani jedzenie w pozycji stojącej, bez możliwości postawienia naczyń. Wskazane problemy można rozwiązać poprzez zapewnienie możliwości konsumpcji na siedząco, zagwarantowanie pomocy asystentów⁴⁰ albo przynajmniej zapewnienie stołów/blatów koktajlowych czy odpowiedniej zastawy⁴¹.

⁴⁰ W literaturze zaleca się zapewnienie usługi serwowania posiłków do stolika – zob. K. Kowalski, A. Żórawska, *WELCOME...*, s. 37.

⁴¹ Przykładowo: zapewnienie możliwości konsumpcji napojów z naczyń wyposażonych w uchwyty czy zaczepy (do wózka, do talerza czy inne), a także z naczyń własnych (uczestnika).

W literaturze zaleca się ponadto umożliwienie osobom niewidomym zapoznania się z menu, np. w formie aplikacji wydarzenia⁴².

W tym miejscu wspomnieć wypada również o możliwości organizacji wydarzenia w formie zdalnej lub hybrydowej. Rzeczywiście, uczestnictwo zdalne (choćby tylko niektórych osób) może pozwolić uniknąć barier niemożliwych do przezwyciężenia w przypadku uczestnictwa stacjonarnego w wydarzeniu. Może to być szczególnie istotne w razie nagłego pogorszenia się stanu zdrowia uczestnika deklarującego wcześniej udział osobisty, a także wtedy, gdy podróż czy przebywanie w miejscu konferencji wiąże się z nadmiernym wysiłkiem ze strony uczestnika. Wówczas umożliwienie zdalnego udziału ma w zasadzie charakter dostępu alternatywnego⁴³ i stanowi cenne narzędzie w integracji środowiska akademickiego, również z osobami ze szczególnymi potrzebami. Należy tu zdecydowanie podkreślić, że propozycja udziału zdalnego czy decyzja o takim udziale nie może stanowić swoistej drogi na skróty, obieranej ze względu na wyzwania organizacyjne czy finansowe, związane z zapewnieniem zainteresowanemu możliwości udziału stacjonarnego, i nie może substytuować wysiłków podejmowanych na rzecz zapewnienia dostępności wydarzenia. W przypadku formy zdalnej czy hybrydowej także należy zadbać o dostępność – w zakresie transmisji, stosowanych narzędzi internetowych⁴⁴. Odrębną kwestią jest też zapewnienie dostępności platform wykorzystywanych do bezpośredniej komunikacji podczas wydarzenia, które nierzadko same nie spełniają standardów dostępności (powszechnym problemem jest m.in. niemożliwość powiększenia treści udostępnianych przez innego użytkownika, powodująca konieczność przesyłania udostępnionych materiałów wcześniej).

4.3. Materiały konferencyjne

Kolejnym obszarem umożliwiającym osobom ze szczególnymi potrzebami uczestnictwo w konferencji czy innym wydarzeniu jest zapewnienie dostępności materiałów konferencyjnych – zarówno tych przygotowanych oraz dystrybuowanych przez organizatorów (także w Internecie), jak i wyświetlanych czy prezento-

---

⁴² K. Kowalski, A. Żórawska, *WELCOME...*, s. 37.

⁴³ Dostęp alternatywny to zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami innego wsparcia w sytuacji, gdy podmiot nie jest w stanie zapewnić im dostępności. W ustawie o dostępności wymienia się tutaj wsparcie innej osoby, wsparcie techniczne z wykorzystaniem nowoczesnych technologii oraz zmiany organizacyjne w podmiocie umożliwiające realizację szczególnych potrzeb (por. art. 7 ustawy o dostępności).

⁴⁴ Wskazówki w zakresie dostępnych wydarzeń online zob. M. Szczygielska, *Dostępność cyfrowa i dostępność wydarzeń online*, [b.n.w.], Warszawa 2021, https://www.uzp.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0025/53764/Dostepnosc-cyfrowa-i-dostepnosc-wydarzen-online.pdf [dostęp: 27.08.2023].

wanych przez uczestników wydarzenia. Działania powinny przebiegać dwutorowo – należy zarówno uczyć i propagować dobre praktyki w zakresie przygotowywania prezentacji, publikacji oraz innych materiałów przez ich autorów, jak i wspierać prelegentów, w szczególności w obszarze korzystania ze specjalistycznego oprogramowania oraz sprzętu, konwersji treści i formatowania źródeł (zwłaszcza jeśli nie pochodzą od autora, ale są przez niego jedynie wykorzystywane). W literaturze wskazano ponadto na problem asysty potrzebnej niewidomym prelegentom podczas prezentacji multimedialnych uzupełniających wystąpienia – zarówno na etapie przygotowania slajdów, jak i obsługi prezentacji podczas samego wystąpienia⁴⁵. Należy również umożliwić uczestnikom biernym otrzymanie materiałów w dostępnej formie, także przed wydarzeniem. Wśród poważniejszych wyzwań wymienić można tu przykładowo formułowanie treści naukowych w sposób łatwy do czytania oraz zastosowanie zasad dostępności w przypadku organizacji sesji posterowej (oraz przygotowania samych posterów).

5. Podsumowanie

Organizacja konferencji lub innego wydarzenia o charakterze naukowym w sposób dostępny dla wszystkich potencjalnie zainteresowanych uczestników, uwzględniająca ich szczególne potrzeby, stanowi w polskiej rzeczywistości akademickiej poważne wyzwanie. Chociaż obowiązujące przepisy prawne, zarówno międzynarodowe, jak i krajowe, stanowią podstawę do zapewnienia dostępności takich wydarzeń, to zarówno przeprowadzona analiza wydarzeń organizowanych w Polsce, jak i wieloletnie doświadczenia autorki wykazały, że uwzględnianie wymagań dostępności ciągle jest raczej wyjątkiem niż powszechną praktyką. Jest ono jednak możliwe i konieczne do zapewnienia wszystkim pełnego, równego uczestnictwa w organizowanym wydarzeniu. Kluczowe działanie na rzecz zapewnienia dostępności samego wydarzenia stanowi właściwa jego organizacja. Jej podstawowym warunkiem jest diagnoza potrzeb uczestników oraz stanu dostępności przestrzeni i infrastruktury, która ma być wykorzystana. Dlatego w pierwszej kolejności należy zadbać o sprawny przepływ informacji pomiędzy uczestnikami zainteresowanymi uzyskaniem wsparcia a organizatorami wydarzenia. Komunikacja musi spełniać kryteria dostępności. Dopiero właściwe rozeznanie dostępności posiadanej infrastruktury z jednej strony oraz potrzeb uczestników z drugiej pozwala wprowadzić racjonalne środki zaradcze. Ponadto, organizując konferencję zgodnie z zasadami dostępności, należy uwzględnić nie tylko oficjalną część wydarzenia, ale także

---

⁴⁵ J. van Havermaet et al., *Accessible Participation...*, s. 9–10.

przerwy, posiłki i wydarzenia towarzyszące, jak również dostępność materiałów konferencyjnych.

Wykaz przebadanych wydarzeń naukowych

Uniwersytet Jagielloński

- 6th ILLA General Conference, Law, Language and Legal Knowledge;
- IV Ogólnopolski Kongres Europeistyki;
- V Krajowa Konferencja Psychologii Klinicznej.

Uniwersytet Warszawski

- 8. konferencja From Queen Anne to Queen Victoria, poświęcona kulturze i literaturze XVIII i XIX wieku oraz ich współczesnym adaptacjom;
- XVII Międzynarodowy Kongres Sztuki Tureckiej;
- “Charting Tomorrow: Bridging Knowledge and Action in Sustainable Finance”.

Politechnika Warszawska

- XII Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Techniczna: Systemy Logistyczne – Teoria i Praktyka;
- XVI Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Techniczna z cyklu Aktualne Problemy w Geodezji Inżynierskiej, pt. „Geodezja inżynierska dla rozwoju zrównoważonej gospodarki”;
- The 27th International Conference on Miniaturized Systems for Chemistry and Life Sciences – μ TAS 2023.

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

- VIII Forum BioGIS – System Informacji Przestrzennej w badaniach różnorodności biologicznej;
- III Ogólnopolska Interdyscyplinarna Konferencja Naukowa „Diagnoza i jej zastosowanie w kontekście jednostkowym i społecznym”;
- 100-lecie Naukowego Koła Chemików Wydziału Chemii UAM.

Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie

- International Joint Conference on Rough Sets 2023 (IJCRS 2023);
- „Bezpieczeństwo Pracy – edukacja i dobre praktyki”;
- 26th European Conference on Artificial Intelligence ECAI 2023.

Politechnika Gdańska – brak wydarzeń spełniających założenia.

Warszawski Uniwersytet Medyczny

- VIII Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Stomatologii Dziecięcej;
- XXVII Sympozjum Sekcji Kardiologii Eksperymentalnej PTK;
- Ogólnopolska konferencja naukowo-dydaktyczna „Społecznie odpowiedzialni – przykłady dobrych praktyk”.

Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie

- Ocena wartości sztucznej inteligencji w ochronie zdrowia;
- Sztuczna inteligencja i przedsiębiorczość – kluczowe kompetencje przyszłości;
- III Międzynarodowa Konferencja „Badania Kliniczne to MY!”.

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny w Warszawie

- Kryzys psychiczny. Zrozumieć, wspierać, zapobiegać;
- Politics of Justice. Text, Image, and Practice;
- TEDx Sopot SWPS.

Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej

- Społeczna readaptacja i pomoc skazanym – oczekiwania a realizacja w praktyce. Służba Więzienna – innowacje jakościowe i technologiczne;
- V Akademickie Forum Jakości;
- Edukacja przyszłości – trendy, technologia, dobre praktyki;
- II Nadzwyczajny Kongres „W Trosce o Edukację” 2023 r.

Uczelnia Łazarskiego w Warszawie

- Georgian Culture Day;
- Rozwiązania prawne i możliwości wsparcia dla firm w świetle implementacji Dyrektywy Drugiej Szansy;
- Dowód z opinii biegłego z zakresu ekonomii w sprawach cywilnych i gospodarczych.

Akademia Finansów i Biznesu Vistula – brak wydarzeń spełniających założenia.

Polsko-Japońska Akademia Technik Komputerowych w Warszawie – brak wydarzeń spełniających założenia.

Bibliografia

- Bulk L., *Being Blind and Belonging in Academia*, [praca doktorska, obroniona w Uniwersytecie w Vancouver w 2020 r.], <https://open.library.ubc.ca/soa/cIRcle/collections/ubctheses/24/items/1.0395453> [dostęp: 27.08.2023].
- Bylica M. i in., *Bilet dostępu. Praktyczne porady o organizacji dostępnych wydarzeń na Uniwersytecie Jagiellońskim*, Dział ds. Osób Niepełnosprawnych UJ, Kraków 2021, https://cd.uj.edu.pl/documents/151513575/151967718/Publikacja+Bilet+dost%C4%99pu_2023.pdf/cba036c8-7d41-4261-9aa3-19ba18820801 [dostęp: 27.09.2023].
- Dobre praktyki w zakresie zwiększania dostępności uczelni dla osób o specjalnych potrzebach. Wyniki ewaluacji pt. Ocena realizacji i pierwszych efektów konkursów PO WER Działania 3.5 „Uczelnia dostępna” oraz „Centrum wiedzy o dostępności”*, plik dostępny do pobrania na stronie: <https://www.gov.pl/web/ncbr/wzrasta-dostepnosc-uczelni> [dostęp: 31.05.2023].
- Dostępność Plus – polskie uczelnie coraz bardziej dostępne*, 21.10.2022, <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C94119%2Cdostepnosc-plus-polskie-uczelnie-coraz-bardziej-dostepne.html> [dostęp: 31.05.2023].
- Galasiński D., *Osoby niepełnosprawne czy z niepełnosprawnością?*, „Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania” 2013, nr 4 (9), s. 3–6, https://www.pfron.org.pl/fileadmin/files/0/477_01-Dariusz_Galasiniski.pdf [dostęp: 27.09.2023].
- General comment no. 2 (2014), Article 9, Accessibility, UN. Committee on the Rights of Persons with Disabilities (11th sess.: 2014: Geneva), <https://digitallibrary.un.org/record/812025?ln=en#record-files-collapse-header> [dostęp: 12.11.2023].
- Havermaet J. van et al., *Accessible Participation in Academic Conferences if You Are Visually Impaired*, “Journal of Disability Studies in Education” 2023, vol. 3, issue 2, s. 1–18, <https://brill.com/view/journals/jdse/aop/article-10.1163-25888803-bja10020/article-10.1163-25888803-bja10020.xml?ebody=full%20html-copy1#d64095903e640> [dostęp: 27.09.2023].
- <https://www.gov.pl/web/dostepnosc-cyfrowa/wcag-21-w-skrocie> [dostęp: 31.05.2023].
- Kowalski K., Żórawska A., *WELCOME. Jak zadbać o dostępność wydarzeń międzynarodowych? Wnioski z 11. sesji Światowego Forum Miejskiego – WUF11*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2022, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/114369/WELCOME.pdf> [dostęp: 30.08.2023].
- Kuczyński R., *Język kaleki, czyli jak mówić o niepełnosprawności*, w: *Projektowanie uniwersalne w przestrzeni uniwersyteckiej – idee, możliwości, dobre praktyki*, red. M.M. Perkowska, T. Bajkowski, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2022, s. 326–337.
- Mędrzycki R. i in., *Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Komentarz*, LEX/el. 2021, art. 2.

- Przykładowy katalog wydatków z dotacji na wsparcie procesu kształcenia i prowadzenia badań osób z niepełnosprawnościami*, 18.02.2020, <https://www.gov.pl/web/nauka/przykladowy-katalog-wydatkow-z-dotacji-na-wsparcie-procesu-kształcenia-i-prowadzenia-badan-osob-z-niepełnosprawnościami> [dostęp: 30.05.2023].
- Ranking uczelni akademickich 2023*, <https://2023.ranking.perspektywy.pl/ranking/ranking-uczelni-akademickich> [dostęp: 27.09.2023].
- Ranking uczelni niepublicznych 2023*, <https://2023.ranking.perspektywy.pl/ranking/ranking-uczelni-niepublicznych> [dostęp: 27.09.2023].
- Raport dostępności cyfrowej uczelni wyższych w Polsce*, <https://www.kinaole.co/dostepnosc/> [dostęp: 31.05.2023].
- Raport końcowy z ewaluacji: Ocena realizacji i pierwszych efektów konkursów PO WER. Działania 3.5 „Uczelnia dostępna” oraz „Centrum wiedzy o dostępności”*, plik dostępny do pobrania na stronie: <https://www.gov.pl/web/ncbr/wzrasta-dostepnosc-uczelni> [dostęp: 31.05.2023].
- Regulamin programów Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Programy dla os. fizycznych*, <https://nawa.gov.pl/images/users/629/Lektorzy/Regulamin-Programow-NAWA-dla-osob-fizycznych-08.08.2022.pdf> [dostęp: 31.05.2023].
- Sobolewska A., Wilk B., *Zapewnianie i finansowanie dostępności. Praktyczny poradnik dla sektora publicznego*, C.H. Beck, Warszawa 2021.
- Szczygielska M., *Dostępność cyfrowa i dostępność wydarzeń online*, [b.n.w.], Warszawa 2021, https://www.uzp.gov.pl/__data/assets/pdf_file/0025/53764/Dostepnosc-cyfrowa-i-do-stepnosc-wydarzen-online.pdf [dostęp: 27.08.2023].
- Szczygielska M., Trzeciakiewicz M., Kasperkowiak M., *Dostępne wydarzenia w praktyce*, Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2015, <https://www.power.gov.pl/media/13589/DOSTePNE-WYDARZENIA-W-PRAKTYCE.pdf> [dostęp: 31.05.2023].
- Załącznik nr 2 do Regulaminu przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki w zakresie projektów badawczych, określonego uchwałą Rady NCN nr 23/2023 z dnia 16 lutego 2023 r. Koszty w projektach badawczych, https://www.ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/uchwaly-rady/2023/uchwala23_2023-zal1.pdf#page=53 [dostęp: 31.05.2023].

dr KAROLINA PALUSZEK

e-mail: paluszek.karolina@gmail.com

Adiunkt w Katedrze Prawa Ustrojowego i Porównawczego na Wydziale Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie, wydziałowy koordynator do spraw osób niepełnosprawnych. Jej zainteresowania naukowe obejmują przede wszystkim teorię wykładni prawa, zwłaszcza prawa Unii Europejskiej, wielojęzyczność prawa oraz status prawny osób niepełnosprawnych.

KAROLINA PALUSZEK

Assistant professor at the Department of Constitutional and Comparative Law at the Faculty of Law and Economics of the Jan Długosz University in Częstochowa, Faculty coordinator for disabled people. Her research interests include primarily the theory of legal interpretation, especially interpretation of the European Union law, multilingualism of law as well as the legal status of people with disabilities.